

IASWECE
(TARPTAUTINE ŠTEINERIO/VALDORFO ANKSTYVOSIOS VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS ASOCIACIJA)

LVVPIA
(LIETUVOS VALDORFO VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS INICIATYVŲ ASOCIACIJA)

KAUNO KOLEGIJOS JUST. VIENOŽIŅSKIO MENŲ FAKULTETO IKIMOKYKLINIO
UGDYMO KATEDRA

Jolita Čilvinaitė

ANTROPOSOFINĖ ŽMOGAUS SAMPRATA

Baigiamasis darbas

Tęstinis seminaras Valdorfo darželio auklėtojo kompetencijai įgyti

Kaunas, 2018

TURINYS

1. Įvadas
2. Dvinaris žmogus
3. Trinaris žmogus
4. Keturnaris žmogus
5. Septynianaris žmogus
6. Dvylikanaris žmogus
7. Išvados ir refleksija
8. Literatūra

1 pav. R.Štainerio skulptūra „Žmogaus paveikslas“ (ang. “Image of Man”)

IVADAS

Studijuodama tęstinėse studijose Valdorfo darželio auklėtojo kompetencijai įgyti supratau kokia svarbi yra pamatinė Valdorfo pedagogikos filosofija - Rudolfo Štainerio pristatytas dvasios mokslas Antroposofija ir jame nagrinėjamas Žmogus. Pasirinkau temą apie Antroposofinę žmogaus sampratą kaip pagrindą ir pamatą darbui, bet kurioje Antroposofinėje iniciatyvoje, taip pat ir Valdorfo darželyje.

Besimokydama šiuose kursuose, studijuodama Antroposofiją savarankiškai, klausydama įvairiausių paskaitų šia tema sukaupiau daug informacijos skirtingais aspektais, kurios gausa jau kvietė mane ją kažkaip susisteminti, išgryninti, sustruktūrizuoti, tam, kad mano suvokimas apie Antroposofinę Žmogaus sampratą taptų vientisas ir logiškas.

Mano tikslas šiame darbe patyrinėti antroposofinius šaltinius, kurie kalba apie žmogaus sampratą (1 pav.), išsiaiškinti jų turinį ir esmę, susisteminti ir apibendrinti teorinę medžiagą, rasti sąsajas tarp teorinio pagrindimo ir Valdorfo pedagogikos metodikos bei kitų Antroposofinių iniciatyvų, susijusių su Valdorfo pedagogika. Antroposofinių tekstų vertimų į lietuvių kalbą yra labai mažai, todėl labai tikiuosi, kad mano darbas bus naudingas kiekvienam besidominančiam Valdorfo pedagogika, kaip įvadas į Antroposofiją. Šiuo darbu noriu įkvėpti kolegas, bendraminčius domėtis Antroposofija kaip Valdorfo pedagogikos pamatu, sąmoningai kreiptis į ją savo kasdieniame darbe, atrasti priežastines sąsajas tarp metodinių dalykų ir teorinių ištakų, tokiu būdu lanksčiau ir kokybiškiau realizuoti visą R.Štainerio ir vėlesnių jo darbo sekėjų perduotą išmintį savo darbe su ikimokyklinio amžiaus vaikais.

Atlikdama šį tiriamąjį-struktūrinį darbą siekiu kiekvienoje jo dalyje pateikti apibendrintą įvairiuose šaltiniuose pateikiamą nagrinėjamos koncepcijos aprašymą bei pateikti kaip ir kur tai taikosi praktiškai. Šiame darbe kėliau sau užduotį išnagrinėti idėjos ar koncepcijos atsispindėjimą Valdorfo pedagogikoje ir jos metodikose ar kitose Antroposofinėse iniciatyvose ir taip pat kaip tai sutinkame eidami savigodos keliu ir kokius įrankius turime šiam darbui.

Norėčiau pažymėti, kad susidūriau su sunkumais verčiant Antroposofinę terminologiją todėl visur, kur kilo dviprasmiškumų šalia pateikiau angliškus terminus. Kai kuriose vietose naudodama atrodytų bendrinius lietuvių kalbos žodžius sąmoningai rašiau juos didžiąja raide, norėdama pabrėžti jų terminologinę prigimtį Antroposofijoje.

DVINARIS ŽMOGUS

Dualistinės sampratos koncepciją galime sutikti įvairiausiuose arba praktiškai visuose filosofiniuose ir religiniuose judėjimuose, taip pat ir žmogaus aprašyme.

Iš vienos pusės žmogus yra fizinė būtybė, turinti savo fizinį kūną ir galinti ir gebanti suvokti fizinę tikrovę per savo pojūčių organus. Iš kitos pusės, žmogus yra super jautri būtybė, galinti formuoti idėjas ir koncepcijas iš to kaip jis suvokia aplinką, papildydamas savo suvokimą simpatijos ir antipatijos jausmais, o taip pat priimančias valios impulsus ateinančius iš pasaulio aplink jį.

2 pav. R.Štaineris „Liuciferis ir Arimanas“

“Mes nesugebėsime suvokti žmogiškosios būtybės jei nenukreipsime savo sielos žvilgsnio iš vienos pusės į šios būtybės sielos-dvasios prigimtį, o iš kitos pusės į fizinį, kūnišką žmogų”
R.Štaineris

Žmogaus, kaip mikrokosmoso, kuriame atsispindi makrokosmosas, idėją sutiksime visuose toliau šiame darbe aprašomuose požiūriuose bei koncepcijose, ši dualistiniu principu pagrįsta idėja įsiskverbia į daugelį žmogaus gyvenimo sričių (3 pav.).

Dualumo pasireiškimus sutinkame praktiškai visuose gamtos ir žmogaus sferose šioje Žemėje: fizika ir metafizika, diena ir naktis, šiluma ir šaltis, kairė ir dešinė, šviesa ir tamsa, vyriškas ir moteriškas pradas, įkvėpimas ir iškvėpimas, priekis ir nugara, kieta ir minkšta ir t.t. ir pan.

Nagrinėjant Valdorfo pedagogiką ir ieškant praktinio šios koncepcijos pritaikymo, perkėlimo į metodinį lygmenį pirmiausia pastebime “įveiklintą” įkvėpimo-iškvėpimo principą: Valdorfo vaikų darželyje ar mokykloje sutiksime dienos, pamokos struktūrą pagrystą “įkvėpimo” ir “iškvėpimo” ritmu, tam, kad vaikai gyventų, mokytųsi kuo natūralesniu, prie jų fiziologijos priderintu ritmu.

R.Štaineris kalbėdamas apie šias dualumo jėgas sielos lygmenyje ypatingai išskyrė simpatijos ir antipatijos jėgas, kurios veikdamos jausmų sritį padeda vystytis visiškai priešingoms žmogaus galimybėms. Šių jėgų įsisąmoninimas ir bendradarbiavimas su jomis itin aktualus Valdorfo pedagogikos mokytojui.

3 pav. Mikelandželas „Adomo sutvėrimas“

Kita labai plati antroposofinė sritis, kurioje darbas su poliariškumais vienas iš svarbiausių tai Gydomoji Pedagogika (ang. Curative Education). Čia sutinkame vaikų konstitucinius tipus tokius kaip didžiagalvis – mažagalvis (ang. large-headed, small-headed), žemiškas ir kosminis (ang. earthly and cosmic), pripildytas fantazijos – nepripildytas fantazijos vaikas. Šios vaikų konstitucijos labai svarbios ir dažnai tampa praktiniu įrankiu Ikimokyklinės Valdorfo pedagogikos auklėtojams.

R.Štaineris taip pat pristatė ligų klasifikatorių paremtą poliariškumais: Fiksacija – Impulsyvumas (ang. Fixation – Impulsiveness), Isterija – Epilepsija (ang. Hysteria – Epileptic), Atsilikimas – Hiperaktyvumas (ang. Retarded – Hyperactive). Šiuo klasifikatoriumi remiamasi dirbant Gydomojoje Pedagogikoje, Socialinėje Terapijoje (ang. Social Therapy). Sąsajoje su keturnario žmogaus koncepcija Antroposofinėje Medicinoje (taip pat ir Gydomojoje Pedagogikoje) sutinkame svarbų klasifikatorių: Neurastenija – Sklerozė (ang. Neurasthenia – Sclerosis) Fizinio kūno lygmens sutrikimas, Depresija – Augimas (ang. Depression – Growth) Eterinio kūno lygio sutrikimas, Isterija – Alergija (ang. Hysteria-Allergy) Astralinio kūno lygio sutrikimas, Iliuzija – Uždegimas (ang. Delusion – Inflammation) Ego/Aš sutrikimas.

Kiekvienam Valdorfo pedagogikos mokytojui, darželio auklėtojui labai svarbi jo profesijos dalis yra asmeninis tobulėjimas ir augimas. Šiame procese dualumo principas taip pat labai svarbus, sąmoningai suvokiant, kad žmogus šiame pasaulyje yra nuolatiniame balansavime tarp vidaus ir išorės, todėl anot R.Štainerio tiek pedagogo, tiek bet kurio žmogaus siekiamybė yra kompensuoti išorinį aktyvumą vidiniu aktyvumu, išorinį darbą – vidiniu darbu. Žmogus jausis komfortiškai šiame pasaulyje tada, kada jis vienodai veiks tiek išorėje, tiek viduje.

R.Štaineris savo paskaitose ir knygose daug kalba apie dvi poliariškas jėgas, kurios veikia žmogų – tai Liuciferis ir Arimanas (2 pav.). Liuciferis reprezentuoja kraštutinį idealizmą, idėjiškumą, kaip tuo tarpu Arimanas – kraštutinį materializmą. Kiekvieno žmogaus einančio saviugdos keliu užduotis rasti vidinį balansą tarp šių dviejų kraštutinių.

TRINARIS ŽMOGUS

R.Štaineris sako, kad Konstantinopolio Taryba, vykusi 869 metais įtvirtino Romos Katalikų Bažnyčios dogmą, kuri sako, kad žmogus turi tik “kūną” ir “sielą”. “Dvasios” elementas iš žmogaus organizacijos buvo eliminuotas, o kai kurios savybės priklausančios “dvasios” elementui priskirtos “sielai”. Todėl šiandien, plačiojoje visuomenėje yra tiek daug skirtingų suvokimų ir terminų apie tai kas yra žmogaus “siela” ar “dvasia”, ir vieningos idėjos šiuo klausimu praktiškai neįmanoma rasti.

4 pav. R.Štainerio piešinys „Trinarius žmogus“

Viena iš pagrindinių koncepcijų, kurias pristatė R.Štaineris ir buvo Trinario žmogaus aprašymas (4 pav.), kaip turinčio Kūną, Sielą ir Dvasią. Šis žmogaus būtybės suvokimas yra vienas esminių ir pagrindinių principų antroposofinėje žmogaus sampratoje. Ši koncepcija itin plačiai pasireiškia Valdorfo pedagogikos metodikoje.

Remiantis šia sistema, R.Štaineris pristatė žmogaus fizinio kūno trinarį modelį: Nervų – Pojūčių Sistema, Ritminė Sistema, Metabolinė-Galūnių Sistema, kuriame dvi sistemos yra visiškame poliariškume, o vidurinė atlieka balansavimo vaidmenį. Šis modelis plačiai pritaikomas Valdorfo Pedagogikoje, Antroposofinėje Medicinoje, kur pasitelkiamas ligų priežastingumui nustatyti taip pat naudojamas gydymui ir terapijoms.

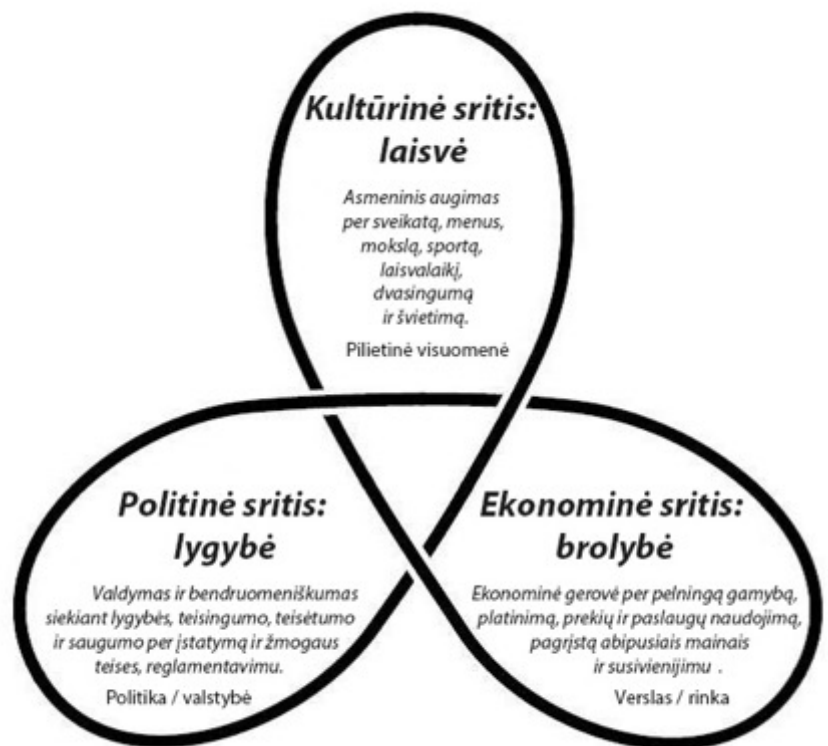
5 pav. Trinarius žmogus atvirkščiai augantis medis

R.Štaineris sako, kad žmogus šioje žemėje tai kaip atvirkščiai augantis medis – šaknimis į dangų, o šakomis į Žemę (5 pav.). Ši idėja plačiai taikoma farmacijoje, kur padalinus augalą į tris dalis - šaknis, kamieną ir lapus, bei žiedus, vaisius ir sėklas jie skiriami gydyti skirtingoms trinario kūno sistemoms (šaknys – nervinei sistemai, žievė ir lapai – kvėpavimo ir širdies sistemoms, žiedai, vaisiai ar sėklos – metabolinei sistemai.)

Šios trys kūno sistemos – tai instrumentai, kuriais, savo pasireiškimui naudojami Sielos savybės – Mąstymas, Jausmai ir Valia. Per Nervų-pojūčių sistemą pasireiškia Mąstymas, per Ritminę sistemą – Jausmai, o per Metabolinę-galūnių – Valia. Šis tarpusavio ryšys taro kūno sistemų ir Sielos kokybių plačiai tarnauja Valdorfo pedagogikos metodikai, Gydomosios Pedagogikos, Psichosofijos srityse.

Trinario žmogaus koncepcija labai aiškiai save išreiškia netgi ir išorinėje žmogaus išvaizdoje. Karlas Koningas pristatė žmogaus konstitucijos koncepciją, kuria remiantis apibūdina žmogaus kūno struktūrą, proporcijas, formą ir pan: ektomorfinė, kur stipriau išreikšta galvos sritis (ang. ectomorph), mesomorfinė, kur stipriau išreikšta vidurinė – krūtininė kūno dalis (ang. mesomorph) ir endomorfinė su stipriau išreikšta metaboline Sistema, apatinė kūno dalis (ang. endomorph) konstitucijos. Šių konstitucinių tipų įsisąmoninimas padeda Gydomosios Pedagogikos ar Socialinės Terapijos darbe.

R.Štaineris pristatė pasauliui unikalią Socialinės Trinarystės idėją, kuri pagrįsta Kūno, Sielos ir Dvasios egzistavimu žmoguje (6 pav.). R.Štaineris ir antroposofinės iniciatyvos šias idėjas pritaikė organizacijų, institucijų, visuomenės, valstybės sritims vystyti. Valdorfo darželiuose siekiama vidinę struktūrą būtent šiais principais ir organizuoti: Pedagogų kolegijos, kurios rūpinasi ugdymo procesu, dirba besivadovaudami laisvės principu (Dvasios sritis), ekonominėje-finansinėje srityje siekiama brolybės, pagalbos ir supratimo, atsižvelgimo į kito poreikius principo (Kūno sritis), susitarimų ir taisyklių srityje vadovaujamosi lygybės principo (Sielos sritis).

6 pav. Socialinės trinarystės schema

R.Štaineris skatina, kiekvieną, kuris eina saviugdų keliu įsisąmoninti, kad kasdieniame nemiegančiame gyvenime mes esame trijuose sąmoningumo lygiuose: Mąstyme mes esame pabudę, Jausmų sferoje – mes sapnuojame, o Valios veikloje – mes miegame. Būtent šių Sielos savybių ugdymas ir vystymas labai svarbus ir Valdorfo pedagogikoje.

KETURNARIS ŽMOGUS

R.Štaineris pristatė ir kitą, antroposofinėje žmogaus sampratoje labai svarbią koncepciją – tai keturnario žmogaus idėją (7 pav.). Žmogus gali būti suprastas tik tada, kai suvoksime ir įsisąmoninsime jį kaip fizinio kūno, eterinio kūno, astralinio kūno ir Aš/ego visumą. Visi šie žmogaus nariai yra tarpusavyje susiję ir priklausomi vienas nuo kito įvairiausiais būdais, taip pat įtakoja ir veikia vieni kitus.

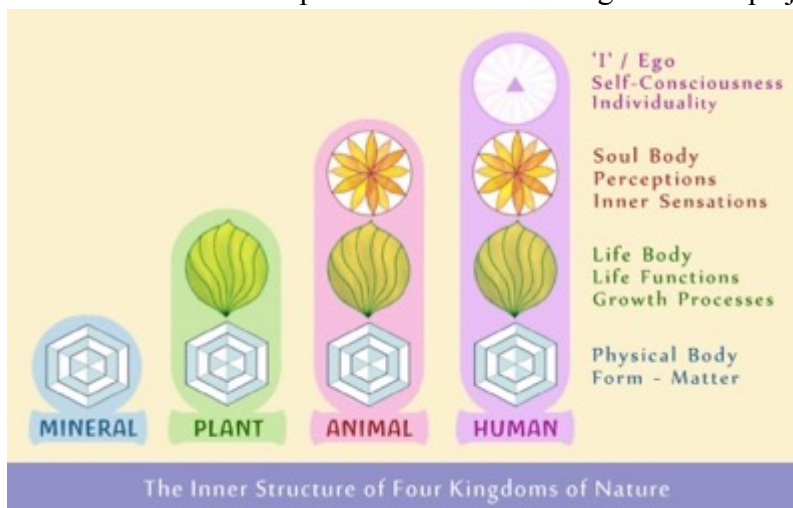
Vienas iš būdų kaip pažinti ir suprasti keturnarį žmogų tai stebėti keturis gamtos elementus veikiančius jame: kietą (Žemė), skystą (Vanduo), dujinį (Oras) ir šilumą (Ugnis). Kiekvienas elementas yra bazė, įrankis kiekvienai organizacijai:

7 pav. Keturnaris žmogus

kietą (Žemės) substancija → fizinis kūnas
skysta (Vandens) substancija → eterinis arba gyvybinis kūnas
dujinė (Oro) substancija → astralinis, siela arba jausmų kūnas
šilumos (Ugnies) substancija → EGO arba AŠ organizacija

Kitas būdas suprasti keturnario žmogaus koncepciją yra nagrinėjant keturias gamtos

8 pav. Keturios gamtos karalystės

karalystes ir jų sąsajas su žmogaus nariais (8 pav.): mineralų karalystė susijusi su fiziniu kūnu, augalų karalystės dėsniai artimi eterinio kūno dėsniams, gyvūnų karalystės atitikmuo žmoguje – tai astralinis kūnas, žmogaus karalystė – tai Ego/Aš organizacija.

“Žmogus, toks kokį mes jį žinome šiame gyvenime, turi keturis narius. Pirmasis narys, fizinis kūnas, turi daug bendro su mineralų pasauliu. Antrasis super-jautrus narys, eterinis kūnas, yra integruotas į fizinį kūną ir atsiskiria nuo jo tik po mirties. Tuomet trečiasis narys – astralinis kūnas, yra instinktu, aistrų, norų, troškimų, o taip pat nuolat besikeičiančio pojūčių ir minčių suvokimo nešėjas. Mūsų aukščiausias narys, kurio buvimas pastato mus virš visų gamtos karalysčių, yra žmogaus EGO nešėjas, kuris tokiu keistu bet ir nepaneigiamu būdu įgalina mus sąmoningai suprasti save. Tai yra keturi nariai kuriuos mes pažinome kaip esmines žmogaus sudedamąsias dalis” R.Štaineris (Paskaita "Keturi temperamentai", Berlynas, 1909 Kovo 4 d., GA0057)

R.Štaineris susiejo keturnarę žmogaus prigimtį su keturiomis pažinimo formomis, kurias žmogus gali įvaldyti:

Fizinis kūnas: pažinimas per pojūčius

Eterinis kūnas: pažinimas per imaginaciją

Astralinis kūnas: pažinimas per inspiraciją

Ego/Aš: pažinimas per intuiciją

Keturnario žmogaus koncepcija taip pat pritaikoma ir apibrėžiant temperamentus – kaip atspalvius kuriais nudažyta žmogaus asmenybė. Tai, kaip pasireiškia vienas iš keturių skirtingų temperamentų – cholerikas, sangvinimas, flegmatikas, melanholikas – yra pasekmė to, kad vienas iš žmogaus keturių narių dominuoja prieš kitus narius. Ten kur Ego nešėjas dominuoja, atsiranda choleriškas temperamentas, jei dominuoja astralinis kūnas, žmogus įgyja sangviniko temperamentą, jei dominuoja eterinis arba gyvybės kūnas, mes kalbame apie flegmatiko temperamentą, na o jei dominuoja fizinis kūnas, mes turime melancholiko temperamentą. Tam kad pažinti temperamentus, taip pat vertėtų atsižvelgti ir į gamtos elementus, kurių kiekvienas stovi už skirtingo temperamento.

Darbas su keturiais gamtos elementais, keturiomis karalystėmis ir galiausiai keturiais temperamentais turi itin platų pritaikymą Valdorfo pedagogikoje. Tai įrankiai pedagogui, kurie kasdienybėje taikomų metodikų pagalba padeda atskleisti vaikui žmogiškąją prigimtį, netgi tiesiogiai apie ją nekalbant, pažinti patį vaiką ir maksimaliai atliepti jo poreikius, palaikyti jo vystymosi kelią.

9 pav. Keturi metų laikai

Valdorfo pedagogikoje, ypač ikimokyklinėje, plačiai dirbama su metų ritmu, kuriame taip pat sutinkame keturnario žmogaus atitikmenis. Keturi metų sezonai – žiema, pavasaris, vasara, rudenio – susiję su keturių žmogaus narių manifestacija gamtoje ir pačiame žmoguje. (9 pav.)

Kiekvienas sezonas neša savo nuotaiką, savo spalvas, tik tam sezonui būdingus gamtos reiškinius. Žiema atitinka žmogus fizinio kūno charakteristikas, kuomet žmogus kaip ir žemė sueina į save, į savo gelmes, pavasaris – tai eterinio kūno energija, augimas ir pasireiškimas to kas buvo brandinta, vasarą galime pajauti kaip dominuoja astralinis kūnas, ir žmogaus sąmoningumas gyvena jausmuose, išpūdžiuose, na o rudenį kuomet pakylame iki ego/Aš galime būti sąmoningi ir įvertinti tai kas vyko, suprasti, įsigilinti į save. Eidami saviugdosi keliu galime dar pagilinti sąmoningą metų ritmo išgyvenimą atsinešdami į savo sielą Archangelų, stovinčių už kiekvieno metų sezono, įvaizdžius: rudeninę Mykolo, kalėdinę Gabrieliaus, velykinę Rafaelio ar Urielio joninių imaginaciją.

SEPTYNIANARIS ŽMOGUS

10 pav. Septynianaris žmogus

R.Štaineris savo dvasinio mokslo tyrinėjimuose ypatingą vietą skyrė ir septynių makrokosmose skiriejantių planetų mikrokosminiam atspindžiui žmoguje (10 pav.).

Gilinantį į šią labai svarbią sąsają tarp žmogaus būtybės ir septynių planetų, prieiname prie supratimo, kad tai susiję su Sielos lygmeniu ir kad visi įrankiai, metodai skirti dirbti su septyniomis planetomis tiesiogiai veikia harmoningą mūsų Sielos vystymąsi (11 pav.).

Vienas iš metodų, aprašantis kaip septynios planetos veikia žmogaus Sielą, vadinamas Septyni Sielų Tipai (ang. Seven Soul Types). Kiekvienas tipas antroposofinės psichologijos moksle Psychosofijoje (ang. Psychosophy) siejamas, ar galima sakyti susisiejęs, su skirtinga planeta:

- Saturno arba sąmoningasis tipas
- Mėnulio arba romantiškas tipas
- Jupiterio arba dominuojantis tipas
- Merkurijaus arba judrusis tipas
- Marso arba agresyvusis tipas
- Veneros arba estetiškasis tipas
- Saulės arba idealusis arba švytintis tipas

11 pav. Septyni planetiniai įspaudai

Šių sielos tipų studijavimas ir darbas su jais padeda giliau suprasti konkrečią asmenybę, einančiam saviugdosa keliu tai savęs pažinimo ir tobulinimo įrankis.

Jeį skaičius septyni makrokosminiame lygyje sieja mus su 7 planetom, tai mikrokosminiame lygyje per jį mes susiję su Septyniais Gyvybiniais Procesais (ang. Seven Life Processes). R.Štaineris savo tyrinėjimuose atrado tam tikrus dėsnius, kas biologiškai/organiškai vyksta žmoguje ir aprašė tai kaip Septynis archetipinius Gyvybinius Procesus, kurie atspindi sąsajas tarp žmogaus Eterinio ir Astralinio kūnų.

Septyni Gyvybiniai Procesai suformuoja vidinę žmogiškąją planetarinę sistemą:

Kvėpavimas (ang. breathing) <---> Saturnas

Šiluma (ang. warming) <---> Jupiteris

Maitinimas (ang. nourishing) <---> Marsas

Skaidymas (ang. secretion) <---> Saulė

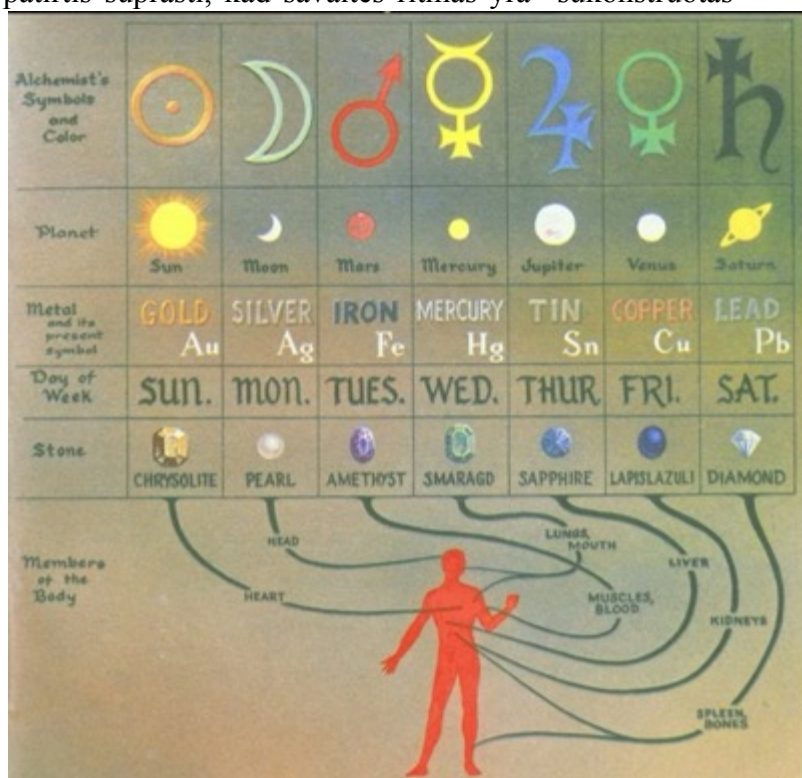
Įsisavinimas (ang. maintaining) <---> Venera

Augimas (ang. growth) <---> Merkurijus

Reprodukcija (ang. reproduction) <---> Mėnulis

Įsisąmonindami šių gyvybinių procesų veikimą, pasitelkdami planetų sąvybes Valdorfo ikimokyklinio ugdymo pedagogai padeda vystyti vaiko Eteriniam kūniui.

Buvo labai įdomi ir budinanti patirtis suprasti, kad savaitės ritmas yra “sukonstruotas” specialiai Žmogui ir jokia kita gamtos karalystė šioje Žemėje jo nepatiria ir neišgyvena. R.Štaineris pasiūlė daugybę būdų, metodų ir įrankių kaip susisieti su savaitės ritmu ir tokiu būdu dirbti su mūsų Siela (11, 12 pav.): meditacijos, asociacijos, vaizdiniai (savaitės dienos planeta, spalva, medis, metalas ir su tuo susietos meditacijos), pritaikyta mityba (pvz. savaitės dienos grūdai), intensijos ir pratimai (kaip Savaitės dienos pratimas praktikuojant “Teisingą kalbą” ar “Teisingą vertinimą”).

12 pav. Septynianaris žmogus

Valdorfo pedagogikoje didelis dėmesys skiriamas darbui su savaitės ritmu, pasitelkiant įsisąmonintas visas aukščiau minėtas koncepcijas.

Septynių ritmas taip pat atsiskleidžia žmogaus biografijoje kaip 7 metų ritmas. Šis požiūris yra pagrindas Valdorfo pedagogikos ugdymo programos, kur kartu su keturnario žmogaus koncepcija yra atskleidžiamas inkarnacijos procesas:

Ivykis - Amžius

Fizinio kūno gimimas - 0 metų (gimimo diena)

Pilna Eterinio kūno inkarnacija - 7 metai (žymima pieninių dantų kritimu)

Pilna Astralinio kūno inkarnacija - 14 metai (žymima paauglystės)

Pilna AŠ inkarnacija - 21 metai (pilnametystė)

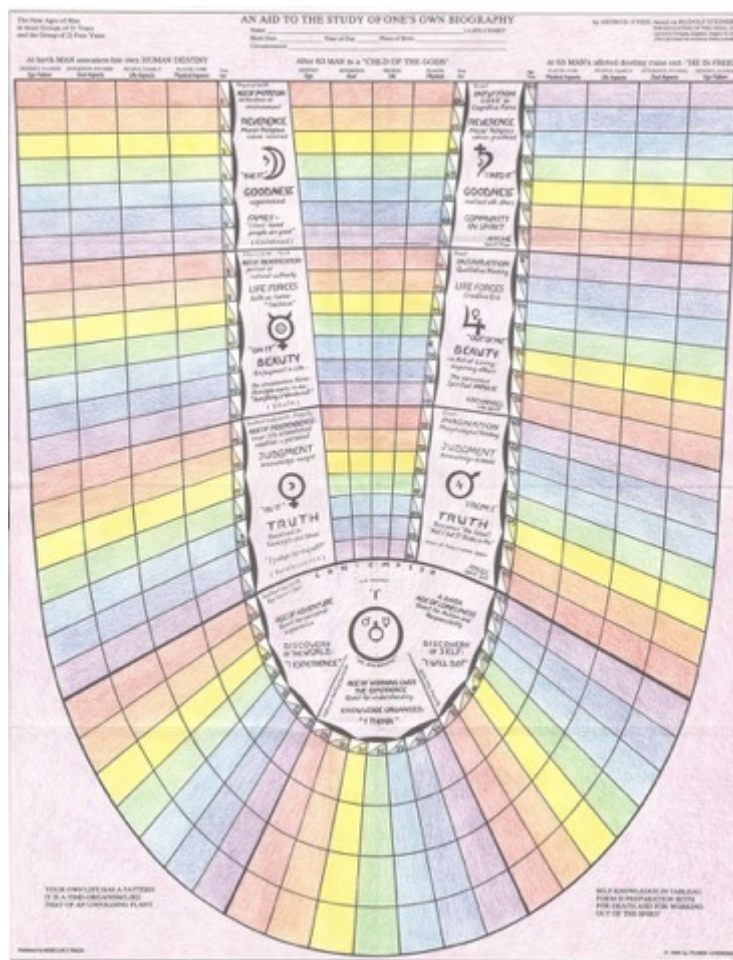
Pilna Jaučiančiosios Sielos inkarnacija - 28 metai (vystosi Sąvasties Dvasia (ang. spirit self))

Pilna Mąstančiosios Sielos inkarnacija - 35 metai (vystosi Gyvasties Dvasia (ang. life spirit))

Pilna Sąmoningosios Sielos inkarnacija - 42 metai (vystosi Dvasios Žmogus (ang. spirit body))

Biografinis darbas (13 pav.) – tai galingas įrankis saviugdų kelyje, kuriame septynių metų periodai taip pat saveikauja ir su septyniomis planetomis:

- 0-7 metai – Mėnulis,
- 7-14 metai – Merkurijus,
- 14-21 – Venera,
- 21-42 metai – Saulė,
- 42-49 metai – Marsas,
- 49-56 metai – Jupiteris,
- 56-63 metai – Saturnas.

13 pav. Biografinio darbo schema-planas

R.Štaineris kalba apie tai, kad žmogus geba išsiugdyti savyje Sielos ir Dvasios pojūčio organus, kurių dėka jam atsivertę sielos ir dvasiniai pasauliai. Šie “sielos pojūčių organai” žinomi kaip pavyzdžiui 7 čakros, Gabrieliaus Organas (ang. Gabriel Organ) ir Dvasios Mokslas pristato daugybę būdų kaip juos vystyti ir su jais dirbti.

Antroposofijoje R.Štaineris pateikia teoriją, kad savo kelionėje per gyvenimus Žmogus ir jo esybės nariai susitinka su daugybe būtybių, kurios padeda jam įvairiausiais būdais. Vienos iš būtybių – tai septyniose Saulės sistemos planetose gyvenančios būtybės, kurias žmogaus Siela aplanko tiek inkarnaciniame, tiek ekskarnaciniame procese. Ateidama į Žemę žmogaus Siela keliauja per visas planetas iš eilės, ir kiekvienos planetos būtybė mūsų Sielai suteikia tam tikras dovanas – talentus ar gebėjimus. Gyvendami čia Žemėje, mes šių talentų pagalba nuveikiame (arba ne) mums skirtus darbus, išmokstame (arba ne) savo pamokas, ugdome (arba ne) savo Sielą. Iškeliaudami po mirties iš Žemės į Aukštybes vėl aplankome visas planetas ir gražiname tai, ką nuveikėme su jų dovanomis, atiduodame joms savo darbo šioje Žemėje vaisius. Planetų būtybėmis – tai dvasinis maistas ir jų įdėto pasitikėjimo patvirtinimas. Todėl kiekvienas, einantis saviugdų keliu, turi dėti sąmoningas pastangas savo Sielos tobulinimui, tam, kad prasmingai išnaudotų dvasinių pasaulių dovanas.

DVYLIKANARIS ŽMOGUS

Dvylika Visatos makrokosminių (Zodiako) jėgų žmoguje reiškiasi kaip mikrokosminė refleksija ir atsiskleidžia pačiais įvairiausiais būdais (14 pav.).

Gyvendamas metų ritme žmogus patiria 12 metų mėnesių. Kiekvienas mėnuo susisieja su tam tikra žvaigždžių konstaliacija – Zodiaku. R.Štaineris išdėsto kiekvieno mėnesio aspektus ir ypatybes, ir pateikia įrankius kaip einančiam saviugdos keliu patirti metų ritmą Dvasinėje plotmėje. Pavyzdžiui Dvylika Nuotaikų – Zodiako meditacijos (ang. Twelve Moods - Zodiacal meditations), Dvylika Dorybių (ang. Twelve Virtues):

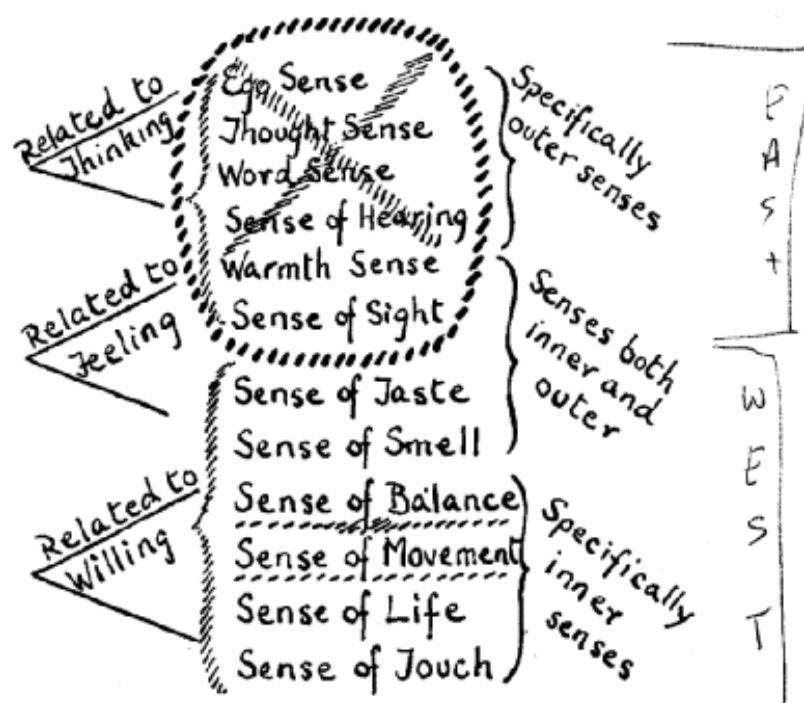

14 pav. Dvylikanaris žmogus

Dvylika Dorybių, tai kiekvienam mėnesiui skirta dorybė, kuri skirta patirti meditatyviai, kurią galima stebėti, kaip ji pasireiškia gyvenime. Šis pratimas turi prasidėti 21-ąją prieš tai buvusio mėnesio dieną ir pasibaigti 21-ąją einamojo mėnesio dieną, pvz. balandis prasideda kovo 21-ąją ir baigiasi balandžio 21-ąją.			
Avinas	Balandis	Atsidavimas (<i>Devotion</i>)	tampa pasiaukojimo jėga (<i>becomes the power of sacrifice</i>)
Jautis	Gegužė	Pusiausvyra (<i>Equilibrium</i>)	tampa progresu (<i>becomes progress</i>)
Dvyniai	Birželis	Atkaklumas (<i>Perseverance</i>)	tampa ištikimybe (<i>becomes faithfulness</i>)
Vėžys	Liepa	Nesavanaudiškumas (<i>Unselfishness</i>)	tampa katarsiu (<i>becomes catharsis</i>)
Liutas	Rugpjūtis	Užuojauta (<i>Compassion</i>)	tampa laisve (<i>becomes freedom</i>)
Mergelė	Rugsėjis	Mandagumas (<i>Courtesy</i>)	tampa jausmų stabilumu (<i>becomes steadiness in feeling</i>)
Svarstyklės	Spalis	Pasitenkinimas (<i>Contentment</i>)	tampa savirealizacija (<i>becomes self-composure</i>)
Skorpionas	Lapkritis	Kantrybė (<i>Patience</i>)	tampa supratimu (<i>becomes understanding</i>)
Šaulys	Gruodis	Kalbos ir minčių valdymas (<i>Control of speech and thinking</i>)	tampa tiesos jausmu (<i>becomes a feeling for the truth</i>)
Ožiaragis	Sausis	Drąsa (<i>Courage</i>)	tampa atpirkimo jėga (<i>becomes the power of redemption</i>)
Vandenis	Vasaris	Diskretiškumas (<i>Discretion</i>)	tampa meditacijos jėga (<i>becomes the power of meditation</i>)
Žuvis	Kovas	Didžiadvasiškumas (<i>Magnanimity</i>)	tampa meile (<i>becomes love</i>)

R.Štaineris pristatė kaip 12 zodiako jėgų įgauna mikrokosminę refleksiją žmogaus pojūčiuose. Jis buvo pirmasis kuris pristatė dvylikos pojūčių koncepciją, vėliau ją plėtojo kiti įvairūs autoriai (15 pav.).

Labai svarbu vystyti ir ugdyti visus pojūčius vienodai, nes jie padeda mums suvokti pojūčiais priimamą realybę ir yra lygiavertės tos realybės dalys. Suvokimas per pojūčius formuoja žmogaus santykį su pačiu savimi, su aplinka ir kitais žmonėmis aplink jį.

15 pav. Dvylika pojūčių: Lytėjimo, Gyvasties, Nuosavo Judėjimo, Balanso, Uoslės, Skonio, Regėjimo, Šilumos, Klausos, Kalbos (žodžio), Minties, AŠ (ego)

Galima būtų daryti hipotezę, kad yra tam tikras ryšys tarp konkrečios konsteliacijos ir konkretaus pojūčio. R.Štaineris savo paskaitose pateikia įvairius šių sąsajų variantus, galbūt taip skatindamas mus pačius individualiai ieškoti šio makrokosminio – mikrokosminio ryšio.

Sąsajoje su makrokosminiu – mikrokosminiu ryšiu R.Štaineris kalba apie Dvylika Pasaulio Vaizdų kuriuos patiria mūsų AŠ. Tam tikra prasme, būtų galima pasakyti, kad dvylika pojūčių yra žmogaus AŠ fiziologija ir anatomija, kurių dėka AŠ turi galimybę egzistuoti šioje Žemėje ir ją pažinti, patirti, suvokti ir suprasti iš 12 skirtingų perspektyvų.

Dvylika pojūčių ir ypač 4 baziniai (žemesnieji) pojūčiai tai inkarnaciniai laiptai į šį pasaulį, tad darbas su jais ir jų lavinimas yra labai svarbus nuo pat gimimo. Valdorfo pedagogika, ikimokyklinė Valdorfo pedagogika skiria ypatingą dėmesį vaiko pojūčių lavinimui, nes būtent pirmieji septynmečiai yra pats tinkamiausias laikas tai daryti.

16 pav. Dvylikabriaunis Dedokohedronas

Einantis saviugdosa keliu, studijuojantis antroposofiją, dvylikanari žmogų ir jame veikiančias dvylika jėgų gali nagrinėti iš įvairiausių perspektyvų, naudodamas įvairiausius metodus. Skaičius dvylika mus sieja su pačiais Aukštesniaisiais Pasauliais ir juose veikiančiomis būtybėmis, per tai mes tampame tų pasaulių dalyviais (16 pav.).

Viena iš galimybių patirti šį ryšį tai dvasiniame lygyje išgyventi Dvylika Šventų Naktų (gruodžio 25 d. – sausio 5 d.). Šiuo laikotarpiu žmogus turi galimybes “pasėti sėklas” ateinantiems 12 mėnesių.

Taip pat šiame kontekste skaitydami Bibliją mes sutinkame ir Dvylika Apaštalų, kurie “sukasi” aplink Kristaus būtybę, taip kaip dvylika Zodiako konsteliacijų sukasi aplink Saulę Aukštybėse. Dvylikos Apaštalų ratas, kuris atsiskleidžia Sekminių dieną, yra tarsi prototipas būsimos žmonijos bendruomenės. Skaičius dvylika kviečia mus prisiminti R.Štainerio taip dažnai minimus ir gerbiamus dvylika Karaliaus Artūro riterių, kuomet jis kalbėjo apie būdus, kaip karminius ryšius tarp žmonių atvesti į balansą.

IŠVADOS IR REFLEKCIJA

Antroposofinis žmogiškosios būtybės suvokimas ir įsisąmoninimas kiekvienam Valdorfo pedagogikos mokytojui suteikia neribotas papildomas galimybes dirbti visose sferose, visuose gyliuose, su visais žmogiškos būtybės nariais.

Valdorfo darželiuose kartais sutinkamas tik tiesioginis pačios metodikos taikymas, kas riboja pedagogikos esmės, gylį, galimybių atsiskleidimą, o taip pat tolimesnį pedagogikos vystymąsi, prisitaikymą prie laikmečio. Valdorfo darželio pedagogui labai svarbu turėti Antroposofines žinias, Antroposofinį pasaulio suvokimą, tam, kad jis galėtų sąmoningai taikyti Valdorfo pedagogikos metodus ir priemones savo kasdiniame darbe, savo asmeninio tobulėjimo kelyje bei taptų lygiaverčiu bendradarbiu ją kuriant ir tobulinant.

Aš labai džiaugiuosi, kad turėjau galimybę atlikti šį tiriamąjį-struktūrinį darbą, nes buvo sudėtinga ir labai painu turėti ir atrasti tiek daug įvairios ir įvairiapusiškos medžiagos ir neturėti susiformavus vieningo paveikslo kaip tai egzistuoja kartu, kokios yra tarpusavio sąsajos. Mano didysis iššūkis buvo prieiti prie vieningo supratimo ir aprašymo, kur visos šios idėjos ir koncepcijos apie Žmogaus būtybę susieina į vieną, suvokti ir įsisąmoninti kaip jos susijusios viena su kita, ir kaip jos nužengia iš minčių ir koncepcijų pasaulio į šį materialųjį pasaulį, kaip įsižemina praktikoje ir kasdiniame gyvenime.

Vienas iš sudėtingumų nagrinėjant šią temą ir rašant šį darbą buvo atlikti jį būtent taip kaip aš sumaniau, nes vidinis supratimas, kiek tu jį bebandytum fiksuoti ir aprašyti, sudėti į schemas nuolatos keičiasi. Procesas buvo kaip “šuo vejasi savo uodegą” - kai tik kažką parašai, kažką susistemini ir jau galvoji, kad tai yra taip ir ne kitaip, tą pačią sekundę jau kažkas pasikeičia. Buvo be galo įdomu stebėti šį nuolatinį judesį ir supratimo vystymąsi.

Darydama šį tiriamąjį darbą aš supratau, kad man tai lyg “Turinys” tolimesniam darbui ir gilinimuisi į visas šias idėjas bei koncepcijas. Taip pat, kai jau apibendrinau tai ką buvau numačiusi ištyrinėti, iš karto iškilo kitos temos kurios liko nepalietos, ir kurios taip pat susijusios su šio darbo pagrindine tema. Aš sąmoningai suvokiu jų egzistavimą, bet palieku tai kaip užduotį savo tolimesniems asmeniniams tyrinėjimams ir kontempliacijoms (17 pav.).

Tyrinėjant šią temą aš aptikau vieną labai svarbią Antroposofijoje prakalbą, kuri dar nebuvo versta į lietuvių kalbą, ir kuri tiesiogiai susijusi su Antroposofine Žmogaus samprata, su tuo kaip bendradarbiauja dvasinės būtybės ir Žmogus, ir kurią kiekvienas einantis saviugdos

keliu turėtų atsinešti į savo Sielos pasaulį. Kartu Su kolegomis, besidominčiais Antroposofija, mes parengėme šios prakalbos vertimą į lietuvių kalbą, ir šio darbo pabaigai norėčiau jį pristatyti:

*“Žvaigždės kadaise kalbėjo Žmogui,
Jų tylą - tai Pasaulio likimas.
Šios tylos suvokimas
Gali būti Žemės Žmogui kančia.
Bet kurčioje tyloje
Bręsta tai,
Ką Žmogus kalba Žvaigždėms.
Šios kalbos suvokimas
Gali tapti Dvasios Žmogaus stiprybe.”*

Rudolfas Štaineris, 1923 Kalėdos

Angliška versija:

*“The Stars once spoke to man
It is World Destiny that they are silent now.
To become aware of this Silence
Can become Pain for Earthly Man.
But in the deepening Silence
There grows and ripens what
Man speaks to the stars.
To become aware of this Speaking
Can become Strength for Spirit Man.”*

Rudolf Steiner, 1923, Christmas

17 pav. David Newbat „Archangelo Mykolo Žmogus“

LITERATŪRA

Knygos, paskaitos ir straipsniai:

- R. Šteiner, knyga, "Theosophy", Rudolf Steiner Press, 2010;
- R.Šteiner, knyga "Kaip pasiekti aukštesniųjų pasaulių pažinimą" Vilnius, 2012;
- Karl Konig, knyga, "Seed for social renewal", Floris Books, 2012;
- Henk Van Oort, knyga, "Anthroposophy A-Z. A glossary of terms relating to Rudolf Steiner's spiritual philosophy", Sophia Books, 2011;
- Sergei O. Prokofieff book, "The Mystery of the Resurrection in the Light of Anthroposophy", Temple Lodge, 2010 ;
- Sergei O. Prokofieff, book, "Anthroposophy and The Philosophy of Freedom. Anthroposophy and its Method of Cognition", Temple Lodge, 2009;
- R.Štaineris, paskaita "The Riddle of Humanity", Dornach 1916, GA0170;
- R.Štaineris, paskaita "The Four Temperaments", Berlin, 1909 4th March, GA0057;
- R.Štaineris, paskaita "Four Seasons and the Archangels", Dornach, 1923, GA0229;
- R.Štaineris, paskaita "Wisdom of Man, of the Soul, and of the Spirit", Berlin, 1910, GA0115;
- Annelies Bruell, Nick Blitz, Angelika Monteux, and John Ralph, straipsnis "Understanding and applying the Fourfold Approach to the Human Being", publikuota www.khsdornach.org;
- William Bento, Ph.D. straipsnis "Aspects of Rudolf Steiner Psychosophy";
- Marga Hogenboom, M.D., straipsnis "Life Processes: An Attempt to Understand a Child with Special Needs", publikuota <http://www.anthromed.org> ;
- Dr. Jeff Green, video paskaita "Typologies", publikuota 2015;
- Brayn Gray, 4 video paskaitų ciklas, "Astrosophy and How to Read Birth Charts", 2015 m. Rudolfo Štainerio Koledžas;
- Brayn Gray, 6 video paskaitų ciklas, "Human Being and the Stars", 2015 m. Rudolfo Štainerio Koledžas;
- Brayn Gray, 3 video paskaitų ciklas, "Intro to Esoteric Christianity", 2015 m. Rudolfo Štainerio Koledžas;

Šaltiniai internete:

- <http://www.rsarchive.org>
- <http://www.anthromed.org>
- <http://www.newfoodculture.info/APPROACH/Frameset-A/frameset-A-L1.html>
- <https://www.ime.usp.br/~vwsetzer/const2-eng.htm>
- <https://www.waldorflibrary.org/journals/15-gateways/444-springsummer-2002-issue-42-characterizing-the-balancing-polarities>
- <http://initiativeforanthroposophy.org/wiki/twelve-virtues/>